

СТРЊАЊЕ - МИЛОВАЊЕ ПРЕ БРАКА

за веб сајт СРПСКОГ КРИВАКА, приредио: Живорад Лазић

Играње и певање у црквеним портама, за време сабора и великих празника, вуче корене још из средњег века. У источној Србији, ове су се игре отргле од верских свечаности и мало помало прелазиле у народну забаву, а врло често и у разврат. Најдаље је у томе отишло чувено влашко стрњање.

Обичај је настао у време када су се у хришћанској Европи носили појасеви невиности. У Тимочкој и Неготинској крајини увелико је владала слободна љубав, али не било када и све време. У јесен, када се заврше пољски радови, на одређени дан, за празник или посело, било је дозвољено сваком момку да "води љубав" са којом-год девојком пожели, па и са више њих, све до јутра. Постојао је само један услов, да се обоје сложе и да се поштују правила.

Стрњање је добило име од румунског глагола "strange", што значи притиснути, стиснути, а код Влаха у Србији има и додатно значење: грлити се, миловати... Оно је, заправо, служило као предбрачна проба девојака. Чим сунце почне да залази, из сеоског кола би се издвојило, одједном, по десетак удавача и замакло у оближњу шумицу. Тамо би, наслоњене на дрво, чекале да их потраже момци са којима су играле у колу. Момци су долазили у групи, бучни и спремни на шалу. Најпре би са девојкама разменили по коју шаљиву реченицу, а онда прелазили на оно због чега су и дошли.

И саме мајке су просто гурале своје кћерке у наручје младића. Често су присуствовале проби, а понекад су и саме учествовале стрњању. *Не заборавимо: девојке су имале 14-16 година, а мајке тек нешто више од 30.* Момачки родитељи су синовима препоручивали да узму девојку која се много стрња, а да избегавају ону коју нико неће. Ипак, то није била љубав без граница. Момачка рука није смела даље од женског појаса, јер се онда већ прелазило на тзв. "велико стрњање", а оно је било строго забрањено.

Далеке 1909. учитељ Димитрије Ђ. Димитријевић из Кладова је у "Народном здрављу" са пуно горчине писао о појави која се задржала у влашким селима. На крају забелешке он је просто завапио: "Зар има негде већег неморала од овога!"

Међутим, етнолози су о улози стрњања у животу села имали другачије мишљење. Истраживач Никола Пантић је записао у гласнику Етнографског музеја у Београду да су "овакви односи доприносили да се млади боље упознају и између њих се развијала узајамна наклоност, па су родитељи често морали да прихвате жеље своје деце".

О тој проби девојака пре удаје причала је и бака Марија Предих из Рткова код Кладова:

- Из сеоског кола, на празник, по подне, до пред сутон, издвоји се одједном по нас десетак девојака и замакне у оближњу шумицу. Тамо бисмо, наслоњене на дрво, чекале неко време, док се из кола не пусте младићи којима смо се допале. Срца су нам треперила, а тело обузимало неко слатко узнемирење. Момци су пристизали у великом стилу, бучни и увек спремни на шалу. Најпре бисмо разменили по коју шаљиву реченицу, а онда прелазили на оно због чега смо и дошли у шумарак. Љубили смо се и миловали.

Немогуће да никада нисте пожелели да идете до краја?

- Е, сад, много питате. Сигурно да смо и то желеле али, ем се није смело, ем је овако био узбудљивије. Биле смо у сталном ишчекивању нечег главног што је требало да се деси, кад уђемо у брак.

Бака Марија се даље сећа:

- Девојка која се није стрнцала, тешко је могла да се уда. Такве су момци избегавали, а родитељи им нису дозвољавали да се жене девојкама које нико неће. Мајке су обично говориле синовима: "Ако с њом нико неће да се стрнца, онда ни теби таква не треба. Узми ону коју су многи стнцали. Та ти вреди!"

Да ли су девојке баш увек прихватале да се са сваким стрнцају питали смо бака Марију?

- Ма стнцале смо се само са онима који су нам се колико-толико допадали. Одбијале смо оне који нам се нису свиђали. Било је свега и свачега. Они младићи који су имали поноса проналазили су утеху у загрљају друге девојке. Било је и насилника који су по сваку цену хтели да буду баш са оном коју су одабрали. Кад би се ова отимала пљуштали су шамари, све док се не би родитељи умешали: морао си на све да рачунаш. Старији су увек били у близини, јер овај обичај постоји од памтивека, па су знали шта све може да се деси.

И старији мушкарци у селима се данас радо сећају стрнцања.

- Увече би у селима биле седељке. Младе девојке су преле и плеле вуну уз ватру. Момак би се прикрао девојци, зграбио вретено или нешто друго њено и појурио у мрак. Девојка би устала, потрчала за њим да као врати вретено, а сви су знали да је отишла да се љуби и милује. И ето то је стрнцање. Код нас у селу, то се најчешће дешавало на игранкама. Момак је бирао девојку, а онда су пољупци и загрљаји били страсни и незаборавни. Девојке због оваквог понашања нико није оговарао. Напротив - оне су сматране бољим девојкама и боље су се удавале - причао нам је Душан Радојичић из зајечарског села Дубочана.

И док се старији људи у Тимочкој крајини са сетом сећају старог обичаја млади кажу да им се данашње стрнцање много више допада од оног из времена њихових предака, поготову "велико стрнцање".

А, ево и једног научног прилогу на ову тему:

Гласник Етнографског института САНУ

2002-2003, бр. 50-51, стр. 97-102

језик рада: енглески

изворни научни чланак

doi:10.2298/ГЕИ0351097Д

Предбрачни односи - улазак у свет одраслих

Дивац Зорица Д.

Српска академија науке и уметности (САНУ), Београд, Етнографски институт

Сажетак

Реч је о истраживањима у североисточној Србији, области која је позната по већој слободи у мушко-женским односима и малолетничким браковима, Ова област је и иначе истицана у етнолошкој литератури као пример другачијег морала, велике слободе у предбрачном и брачном животу. Специфична је и по нестабилности брачне заједнице, преовлађујућим обичајним браковима, систему једног детета, малолетничким браковима и општој прихваћености домазетских бракова. Заједница у којој су пожељни рани бракови труди се, такорећи, да припреми децу за малолетнички брак тако што кроз обичајну праксу убрзава њихово полно сазревање и уводи их у свет одраслих. Наиме, о појединим празницима било је обичајно утврђено и јавно одобрено слободније понашање младих и њихово интимно упознавање, мада су истовремено важила строга правила патријархалног морала, која су налагала смерност у понашању младих у свакодневном животу. Обичаји стрнцања о Белим покладама, муткалуја - другог уторка по Ускрсу, ноћне забаве у планини на Биљни петак и слично, примери су предбрачних слобода које су се у обичајној форми одржавале приликом одређених годишњих празника у селима североисточне Србије. Све се то одржавало у пролећном периоду, обично на преласку из посних у мрсне дане и обрнуто. Улога ових обичаја у традиционалној култури села је очигледна - они би требало да подстакну код деце жељу за браком и породицом већ у првим годинама пубертета. Њима се, дакле, покушава да убрза сексуална зрелост деце и омогући рани брак по жељи родитеља. Чињеница да се није дешавало или је била права реткост да током ових обичаја девојка изгуби невиност и затрудни, указује на то да су се поштовала правила, те да се ошптеприхваћени образац понашања („девојка мора ући невина у брак“) поклапао са праксом. Описани обичаји имали су функцију контролисања сексуалног понашања. Наиме, дозвољавањем оваквих контаката спречавао се, уствари, потпун сексуални живот са добро познатим могућим последицама. Тиме је омогућено да моралне норме шире заједнице опстану и да породични интереси буду задовољени. Такође, тиме је створена могућност и за рано сазревање младих, као и за контролисано задовољавање њихових еротских потреба и спремност за улазак у свет одраслих.

Кључне речи

pre-marital relations; customs; стрнцање; муткалуј